

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ МОВИ І. ЧЕНДЕЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 28.
УДК 81'37

Папіш В. Психолінгвістичні особливості художньої мови І. Чендея; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 24; мова – українська.

Анотація. У статті здійснено психоаналітичну інтерпретацію художньої мови відомого закарпатського письменника І.Чендея на предмет виявлення у ній колективного та індивідуально-підсвідомого психологічного змісту.

Ключові слова: психолінгвістика, мовне вираження поглинання емоцій, «сумний» текст, інтроверт.

Інноваційні наукові стратегії все частіше спрямовують увагу на мову як продукт психічної діяльності. Цікаві в цьому плані праці О.Леонтьєва [12], А.Вежбицької [6], І.Горелова [8], В.Красних [13], Г.Почепцова [18], О.Селіванової, В.Телії [20], Н.Шумарової, Т.Родзієвської, Т.Осіпової [15], О.Бідюк [4] та ін. У багатьох наукових розвідках є відомості про зв'язок психології окремого індивіда з ментальними особливостями етносу.

Психологічному аналізу процесу створення літературного твору присвячували свої статті М.Арнаутов [1], Є.Громов [9], Я.Парандовский [17], А.Цейтлін [21]. Чимало вчених інтерпретували текст як реалізацію авторської підсвідомості (З.Фрейд, Е.Берн, Д.Раппорт, Ж.Лакан).

Психолінгвістичну типологію художніх текстів здійснив російський лінгвіст і психолог В.Белянін [3]. У своїй монографії усі художні тексти вчений поділяє на «світлі», «активні», «темні», «сумні», «веселі», «красиві», «складні». Розробляючи таку типологію, він зазначав, що кожна мовна одиниця, із яких складається текст, обумовлена не тільки лінгвістичними, але й психологічними закономірностями. Кожен тип акцентуації базується на тій чи іншій емоційно-смісловій домінанті. А емоційно-сміслова домінанта – «система когнітивних та емотивних еталонів, характерних для певного типу особистості» – є психологічною основою... вербалізації картини світу в тексті [3, с.54].

Ідеї В.Беляніна ми і взяли за методологічну основу для лінгвопсихологічних досліджень художньої мови І.Чендея, доповнивши їх відомостями інших авторів та власними спостереженнями.

Чендей Іван Михайлович (1922–2005) – знаний письменник закарпатського краю, лауреат літературних премій імені А.Головка, В.Винниченка і Державної премії імені Тараса Шевченка; автор 24-ох книг, серед них – “Калина під снігом” (1988), “Теплий дощ” (1979), “Ватри не згасають” (1960), “Зелена Верховина” (1975), “Терен цвіте” (1967), “Казка білого інею” (1979), “Скрип коліски” (1989). Творчість митця високо оцінена у восьми-томній “Історії української літератури” (К., 1968), в “Історії української літератури ХХ сторіччя” (К., 1998), у розвідках М.Жулинського, Г.Сивокоця, І.Дзюби, В.Дончика, В.Марка, М.Стрельбицького, Ф.Фашенка, Г.Шевченка, Д.Федаки та ін. Мова творів письменника на фразеологічному рівні

аналізувалася і в нашій кандидатській дисертації [16]. У 2007 році до 85-річчя прозаїка відбулася Всеукраїнська наукова конференція, де аналізували не один аспект його творчої особистості. Відрадно, що тоді поряд з літературознавцями до глибокого дослідження Слова І.Чендея активно долучилися і мовознавці [19]. Сьогодні ми продовжуємо вивчення творчості письменника у мовознавчому аспекті, але при цьому спробуємо здійснити лінгвопсихологічний аналіз його творів. У такому плані прозу І.Чендея ще не розглядали, що й обумовлює новизну нашої статті. Джерелом дослідження ми обрали оповідання, вміщені у збірці «Калина під снігом» (К.: Рад. письм., 1988. – 399 с.) [Тут і далі покликатимемося на це видання, вказуючи в круглих дужках номер сторінки. – В.П.]

Усім цим творам притаманний глибокий психологізм. Зауважимо: у нашій статті йтиметься не про художній психологізм, який є елементом індивідуально-авторського стилю і досліджується літературознавцями [2], [23], а про відтворену у мові психологію ментальної спільноти і самого автора. Психологізм у літературознавстві – явище добре знане і вивчене. Ми уже звикли до ідейно-художнього, культурологічного, стилістичного, а в останні роки – навіть соціологічного аналізу художніх текстів. Але при такому підході, можна сказати, поза увагою дослідників залишається творець художньої матерії. А між тим, автор є теж складовою художньої структури. Ю.Караулов підкреслював, що не можна пізнати мову, не звернувшись до конкретної мовної особистості [12, 24]. Малюючи свій поетичний світ, письменник із загальнонародного мовного фонду вибирає ті одиниці, які мають для нього **особистісне** значення, побудує фразу – відповідно до **свого** відчуття ритму, наділить позитивних героїв такими рисами, зміст яких зрозумілий в першу чергу **йому самому**. З другого боку, глибоко зрозуміти митця може той індивід, психологічні особливості якого максимально наближені до психологічних особливостей автора. Крім того, орієнтуючись на свою аудиторію, письменник підсвідомо мусить робити проекцію на колективну психологію усього етносу.

Як підкреслював Л.Виготський, психологія людей соціально обумовлена [6]. Додамо до цього, що в мові може бути закодований психологічний феномен нації. Таємниці слов'янської душі до кінця не вивчив ніхто. Але окремі її риси знає

кожен. Зокрема, дослідники не раз звертали увагу на таку рису слов'ян, як задушевність, терплячість, покірність, впертість. Емоційність як важливу рису українців досліджували І.Рибчин, І.Старовойт, А.Швецова. А І.Чендей цю ментальну особливість ще зумів відтворити в художніх образах.

У названих оповіданнях представлені різні соціальні типи звичайних українців. У кожного свої клопоти. Сільська пенсіонерка Анна («Пайочка»), котра зараз проживає у місті, продає земельну ділянку; учитель історії болісно переживає свій вихід на пенсію («Останній дзвоник у вересні»); брехлива молодиця, що заглядає у чарку, обманює довірливих чоловіків («Преображенна Маріка»); хвора мати ніяк не може дочекатися приїзду вічно зайнятого сина («Пілюлі із-за кордону»); молодий вдівець не в змозі змиритися із передчасною втратою дружини («Калина під снігом»), учень школи-інтернату шукає зустрічі зі своїм батьком, якого ніколи не бачив («Березневий сніг»); опікун Ян заради міської квартири готовий виконувати усякі забаганки старої лінивої пані («Опікунські турботи»). Персонажі нібито й різні, але мають схожі психологічні риси, так притаманні українській ментальності. Як підкреслює Т.Осіпова, «народна психологія на генетичному рівні регулює психічний стан людини» [15, 180]. Зокрема, кожен з них виявляє інтровертну стриманість і навчився притримувати бурхливі емоції.

Процес мовленнєвого поглинання емоцій спробуємо розглянути в межах широкого контексту кожного твору окремо. При цьому звертатимемо увагу на вербальне вираження внутрішнього стану і зовнішнього їх вияву.

В оповіданні «Пайочка» до літньої жінки приїжджає її односельчанин з проханням продати йому земельну ділянку в селі. Спогади про земельку викликає в Анни бурю емоцій: «[поле] дивними кличками кликало (виділення наш. – В.П.), несказаними желями нарікало, до колишньої господині воляло – хіба не вона одна ті скарги і нарікання чути могла, хіба не вони потривожити її душу могли» (С.222); «все-все мимоволі повторялося в пам'яті та уяві, до всього її тепер наvertала пайочка землі на Делуці» (С.224); «Анна тепер думала і чула, як її болить» (С.236); «вона відчула, як невідоме досі їй усю пройняло, нею ворухнуло, далі нею сіпнуло. Зсередини вся захвилювалася» (С.237). Це – відтворення внутрішнього стану. Але зовні тих важких бурхливих почуттів нібито й не видно, хоча загальний сум передається через зітхання, понурий вигляд, мовчання: «Анна так важко зітхнула, неначе тягар не по силі придавлював її»; «сиділа нахмурена» (С.222); «... задумалася, зажурилася, стала зовсім іншою, сама не своя» (С.223); «... замовкла, стулила чітко пружки губ, наче слово не повинно було й вимовитися» (С.223); «В Анни зморшок побільшало, здалися вони й глибшими». Контраст зовнішнього спокою і внутрішнього хвилювання може бути переданий навіть у межах однієї синтагми: «вона затнулася, замовкла. Проте не мовчала її уява і душа, не мовча-

ло їй серце» (С.224). Зять і дочка Анни дуже б хотіли, аби старенька продала землю. Та цього дуже не хоче стара Анна. Односельчанин Довгий чекає відповіді. Усі відчувають душевну напругу. А що зовні? Персонажі просто мовчать: «Анна відмовчувалася, усе застряло, зупинилося» (С.241); «якусь хвилину сиділи мовчки»; «Господар оселі ... мовчав» (С.229); «Анна говорити не поспішала» (С.230); [Дмитро Довгий] «волів мовчати» (С.229).

Цікаві спостереження маємо і в повісті «Останній дзвоник у вересні». Учителю-ветерану, якого колеги додумалися провести на пенсію першого вересня, мав за звичку «при внутрішній напрузі мовчати, нікому нічого не казати» (С.242). Проводи на пенсію стали для педагога справжнім ударом.

Ось якими мовними засобами передається його внутрішнє сум'яття: «зовсім тихо, наче й голосу не вистачило, – мовив...» (С.243); «зітхнув, наче щось на рамена навалювалося», «внутрішнє обурення ятрило і мучило» (С.244); «потривожений, схвилюваний... духом зник» (С.247), «у душі – буря, а в серці вулкан кипить» (С.248). Та коли до нього завітали колеги, «мов нічого нині й не сталося, зовсім спокійно Василь Михайлович ввійшов до прихожої з тою самою... привітністю» (С.249). Ось він побачив «прощальний» пакунок. Внутрішня реакція: «в одну мить Василь Михайлович готовий був піднятися, взяти шкатулку в руки й з нею саме Пилипа Даниловича провести... І зовнішня: але ж стримався, вгамував кипіння. Що не казати, а до нього прийшли, коли прийшли – гості, а є звичайний такт, звичайна чемність згідно з правилами отої найбільш звичайної господарської етики» (С.251). Стриманість емоції гніву й тоді, коли отримує в подарунок не потрібний йому рибальський інвентар: «благородне чуття стриманості, делікатності йому не дало вимовитися...» (С.252). Цю ж саму стриманість демонструє учитель і тоді, коли йому відмовили у кількох годинах уроків історії. У душі він «втрапив у розгубленість і забуття», «бачив тільки темне провалля» (С.265), «дерев'янів» (С.267), «місця собі не знаходив», «жодна робота в передчутті лиха [його] не бралася», «відчував дивну порожнечу, а навіть чорну пустку» (С.267). Але своїй дружині Ользі Іванівні «про те, що з ним коїть, нічого казати не хотів» (С.267).

Делікатна стриманість притаманна і старій Митрисі з оповідання «Пілюлі із-за кордону». Потрапивши в лікарню, жінка чекає на свого улюбленого сина Дмитрика, який через зайнятість на роботі не може її відвідати. Думки про нього «чорним роєм» осідають її. Митриха відчуває себе самотньою. Уже й сусідки по палаті засуджують його, і сама мати не у захваті від поведінки сина, але говорити про це не хоче: «не знаходила слів потрібних» (С.286). А щоб цікаві сусідки її нічого не питали, вона «вдає ніби спить» або «що нічого не чує» (С.303). Такий зовнішній вияв стримування емоцій. А подумки мати з гнівом пригадує, як трохи було не посварилася з невісткою Акулиною. Хотіла

накричати на неї, *та «запнулася, бо таки верх взяла униклива стриманість, хоч розум і серце нуртували бажанням сказати...»* (С.310). Жінки в палаті починають незлобно жартувати над Митрихою, нагадуючи про Дмитрика. Але *«Митриха усього мовчить. Най поговорять собі. Досить би огризнутися, злим словом якусь куснути, як рятунку не було б. ...Посміхається при всьому добродушно і незлобно»* (С.313). Крім мовчанки, є в українців ще одна манера приховувати емоції – переводити розмову на щось інше, те, що не стосується основної події. Це чудово передано у сцені розмови Митрихи з дочкою, котра прийшла забирати матір з лікарні. Замість того, щоб запитати про Дмитрика, якого так і не дочекалася, мати раптом запитує про ... корову: чи не схудла, бува? Дочка Марійка, добре розуміючи стан неньки, просто *промовчала* (С.314).

Персонажем оповідання «Березневий сніг» є хлопчик-«безбатченко» з школи-інтернату. На березневі канікули його ніхто не забирає додому, і це його дуже пригнічує. А ще важче сприймається те, що у нього немає тата. Але він *«нічого не казав, ні на кого і ні на що не скаржився»*. На запитання кочегара – чи поїде на канікули? – *Микулка відмовчується*. (С.355). Ще більше пригноблюють мало-го кинуті необережно слова «твій батько на льоду розчахнувся». Дуже тонко передано почуття кочегара, який, пошкодувавши про сказане, *«чує провину перед Микулкою»* (С.356). *«Сам не знає, як ті слова вихопилися з його непоміркованих, ну таки просто дурних уст. Уже сердиться на себе за ті грубі слова, що їх колись ще в молодості почув»* (С.356). Та ще більше дивує поведінка хлопця. Він ще такий юний, такий вразливий, але уже змалечку, як і дорослі, уміє тамувати біль і не видавати свого внутрішнього обурення. Незважаючи на велику різницю у віці, школяр і робітник добре розуміють один одного навіть... без слів. Така комунікативна стратегія є унікальною для слов'янської спільноти. *«Микулка розуміє все-все. То він тільки чиниться, вдає, що нічого не второпав, не дібрав. Про це каже їм обидвом і мовчанка, і потаємна дивовижна по собі напруга. Настроїлася, бринить натужено, хоч і причаєно. Тому вони вже ні про що не розмовляють»* (С.357). Образливі жарти про батька, «який на льоду розчахнувся», все більше пригноблюють Микулку. Хлопчик знаходить номер телефону батька і вирішує домовитися про зустріч. І знову маємо змогу порівняти в н у т р і ш н і почуття і їхній з о в н і ш н і й вияв. [Микулка] *«чує, як у ньому щось нуртує, буйнує і кипить. Комуś готовий видряпати очі, порозбивати на вікнах усі шибки... Комуś готовий чинити зло»; «невідомі досі хвилювання враз пробирало його дивним щемом»*. Але знявши телефонну трубку, хлопець *«затримався»... «розгублений, знову повісив трубку»*, потім *«обережно, ретельно набрав числа»* (С.359).

Розмова сина з батьком спантеличує їх обох. Та вони обоє стримують емоції. Син *«затнувся»*, не в силі виповісти «тато». А батько *«готовий був обірвати оцю безглузду несподівану розмову»* (С.360), *«гикнув дивовижно, ніби щось проковтнув чи й*

ковтнути була несила» (С.361); *«чув, як щось ніби тисне, холодить, пускає по хребту осоружну мурашву»* (С.363). Зустрівшись з сином, чоловік *«готовий був знати думки, а вони напливали, намотувалися»*, хоче вирватися *«з-під муляючого серце гніту»* (С.364); *«міркував, що хлопчина має право назвати його підлотником, негідником, навіть злочинцем»*. Але *«Не називає... Просто йде по вулиці...»* (С.365). Тут автор вдається до одночасного змалювання двох характерів. Як сам зазначає у «Щоденнику», *«два різні характери допомагають один одному чіткіше виразитися, виявити себе, коли вони стоять поряд, коли вони взаємодіють»* [19,6]. Йдучи вулицею, обоє – батько й син – більше відмовчуються. Батько-бюрократ думає про те, що його позашлюбний син міг би зганьбити його на роботі. А хлопець чекає від зустрічі якось відкриття, таємниці. Та коли усе виявилось таким сірим і буденним, у дитячій душі поступово наростає гнів. Чоловік, якого він хотів назвати татом, почав вести пусті балачки про кафе, магазини... А потім взагалі вирішив відкупитися шоколадкою. І тут вибухнув грім, ...але тільки в д у ш і, від чого хлопчик втратив свідомість. Та прийшовши до тями, *«тоспішив, наче з ним нічого й не було»* (С.367). Дядьку Степану (кочегарові) при зустрічі теж нічого не сказав. Ось як це передано в тексті: *«Хлопець переступив поріг, щось сказати хотів, та вмить затнувся»*.

– А що з тобою? Ти весь як полотно...

– А...нічого...я тільки так... — Микулка Недич мовив й уже придивлявся за молотком, щоб вирівнювати погнуті цвяхи» (С.368).

Крім вербального відтворення мовного поглинання емоцій, хочеться зупинитися і на інших об'єднуючих моментах психологічного типу.

У більшості названих оповіданнях події відбуваються восени, взимку або ранньої весни, коли мотив суму підсилюється ще й холодом і снігом. А якщо осінь і тепла, то оповита мотивом прощання («Останній дзвоник у вересні»).

Кожен із героїв відчуває с а м о т н і с т ь, хоча й перебуває серед людей. Самотня Анна, живучи в дочки («Пайочка»); самотній учитель-ветеран, хоч біля нього дружина («Останній дзвоник у вересні»); самотній хлопчик-безбатченко з інтернату, хоч і має маму («Березневий сніг»); самотній вдівець Юра («Калина під снігом»); відчуває себе покинутою сином хвора мати в лікарні, хоча біля неї є інші її діти («Пілюлі з-за кордону»).

Кілька оповідань єднає також мотив х в о р о б и і с м е р т і, присутніх прямо чи опосередковано. Анна з оповідання «Пайочка» детально випитує односельця про тих, хто вже вмер у її рідному селі; Митриха («Пілюлі з-за кордону») перебуває в лікарні; в Юри («Калина під снігом») щойно померла дружина; вчитель-пенсіонер помирає від перенесеного стресу («Останній дзвоник у вересні»); а стара пані на випадок своєї смерті написала заповіт («Опикунські турботи»).

У кожному оповіданні відтворено п о т р е б у т у р б у в а т и с я про інших: дочка турбується про

матір, мати – про дітей та внуків, дружина – про чоловіка, навіть негативний персонаж Ян Янович має «опікунські турботи».

Самотність, смерть, холод, зітхання, потреба турбуватися про інших, – усе це В.Белянин назвав би ознаками «сумних» текстів. Такими є й оповідання І.Чендея. Вони викликають асоціації песимістичного плану. Кожну подію, кожного персонажа автор вистраждав сам. Спільність психологічних особливостей, які повторюються від твору до твору, можуть свідчити про те, що в час написання цих оповідань митець був у депресивному стані. А судячи з різних років написання творів (від 1967 до 1987-го), він впадав у депресію часто. Крім того, розглядувані оповідання написані автором уже в зрілому віці, коли він уже позбувся готових літературних схем, побутописання, фотографування дійсності, коли уже склався як митець зі своїм голосом і своєю інтонацією; коли здатен був формувати і засівати власну духовну ниву і перетворювати реальний психологічний світ у художній. І хоч працював письменник в епоху тоталітарного режиму, він відійшов від типового героя соцреалізму, а поглибив індивідуальний психологізм. І тому через призму художнього світу при уважному спостереженні можна відчутти і побачити реального творця Слова.

Можна висловити припущення, що через своїх героїв, які мають найвищий ступінь вразливості (досить незначного приводу, щоб викликати бурхливу емоційну реакцію), автор підсвідомо передає і свою душевну організацію. Заглибленість у внутрішній світ, розпач, сум, горе вказує на ме-

ланхолійний темперамент. А вміння стримувати емоції через замовчування чи переведення розмови на щось інше – на інтровертний психологічний тип. Такий наш погляд. Хоча кожен може трактувати І.Чендея по-своєму. Адже змальовуючи своїх персонажів, автор не все договориює. Залишає простір для уяви і своєму читачеві. З цього приводу у своєму «Щоденнику» він зазначав: *«В кожному написаному творі має бути багато ненаписаного, такого, що дійде до серця, до розуму ніжного, допитливого читача, який вмис і думати, здатний відчувати і хвилюватися. Це, так би мовити, оті невидимі нерви твору, тепло твору, що передається од автора до читача через твір. Чим глибше читач і автор, тим більше вони знайдуть для себе»* [19, 7].

І насамкінець хочеться сказати про назву книги «Калина під снігом». К.Фролова [24, 71] слушно відзначала, що заголовок – це ключ світобачення автора. У І.Чендея це світобачення вибудовується поступово. **Калина під снігом** в однойменному оповіданні – це конкретна рослина, червоними ягодами якої замилювалася молода жінка. Коли жінка померла, **калина під снігом** для її овдовілого чоловіка стала символом смутку. А у філософії прозаїка, який назвав так свою книгу, образ **калини під снігом** може розцінюватися як підсвідомо зашифрований психологічний код усєї української спільноти, символізуючи **гаряче серце під холодною маскою**. А І.Чендей як яскравий представник своєї нації виявився тим чутливим лінгвістом-психологом, який так майстерно зумів перелити мову почуттів у мову слів.

Література

1. Арнаудов М. Психология литературного творчества / Пер. с болг. – М., 1970.
2. Балла Е. Психологізм та ліризм: прийоми кореляції (на прикладі новели Івана Чендея “Син” // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Випуск 11 : Творчість І. Чендея в загальноукраїнському літературному контексті. – Ужгород, 2007. – С. 26–30.
3. Белянин В. П. Психолінгвістические аспекты художественного текста. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1988. – 123 с.
4. Бідюк О. В. Новітня методологія дослідження художнього тексту : прикладні аспекти психоаналізу / Олена Бідюк // Питання літературознавства : [наук. збірник / Редкол. : О. В. Червінська та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – Вип. 74. – С. 309-316.
5. Богданова Ірина Євгенівна. Стилїстика художнього простору у творчості харківських поетів-романтиків 20–40 років XIX століття: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2002. – 183 с.
6. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / Пер. с англ. А. Д. Шмелёва. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
7. Выготский Л.С. Психология искусства. – М., 1987.
8. Горелов И. Н., Седов К.Ф.. Основы психолінгвістики. Учебное пособие. Третье, переработанное и дополненное издание. – Издательство “Лабиринт”, М., 2001. – 304с.
9. Громов Е. С. Природа художественного творчества. – М., 1986.
10. Зорькіна О. С. О психолінгвістическом подходе к изучению текста //(Язык и культура. – Новосибирск, 2003. – С. 205-210.
11. Засекина Л.В., Засекин С.В. Психолінгвістична діагностика. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.
12. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М., 1987.
13. Красных В. Этнопсихолінгвістика . Курс лекцій. – М.: «Гнозис», 2002. –284 с.
14. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. – М.: Смысл, 2005. – 288 с.
15. Осіпова Т. Комунікативний кодекс українців: відображення дії закону поглинання емоцій в українському паремійному фонді// Лінгвістичні студії. – Вип.18. – 2008. – С.178-181.
16. Папіш В. Семантико-функціональна природа фразеологізмів у художній прозі закарпатоукраїнських письменників (40-90 рр. XX ст.). – Дисерт....канд.філол.наук. – Ужгород, 2003. – 204 с.

17. Парандовский Я. Алхимия слова. / Пер. с польск. – М., 1990.
18. Почепцов Г. Теория коммуникации.– М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 2001. – 656 с
19. Творчість І.Чендея в загальноукраїнському літературному контексті: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Зб. наук. праць. – Вип.11. – Ужгород, 2007. – 272 с.
20. Телия В.М. Культурно-языковая компетенция: ее высокая вероятность и глубокая сокровенность в единицах фразеологического состава языка // Культурные слои во фразеологизмах и в дискурсивных практиках. /Отв. ред. В.Н. Телия. – М.: Языки славянской культуры, 2004.
21. Цейлин А. Т. Труд писателя (Вопросы психологии творчества культуры и техники писательского труда) – М, 1968.
22. Чендей І. Калина під снігом. К.: Рад. письм., 1988. – 399 с.
23. Шалацька Т.П.Внутрішній світ дитини (на матеріалі оповідання Івана Чендея “Березневий сніг”) // Актуальні проблеми слов’янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвуз. зб. наук. ст. – 2009. – Вип. XXI. – С. 413-417
24. Фролова К.П. Аналіз художнього твору. Деякі методи вивчення тексту художнього твору. – К.: Радян. школа, 1975. – 176 с.

Віталія Папіш

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ РЕЧИ И. ЧЕНДЕЯ

Аннотация. В статье дано психоаналитическую интерпретацию художественной речи известного закарпатского писателя И. Чендея с целью выявить в ней коллективный и индивидуально-бессознательный психологический смысл.

Ключевые слова: психолінгвістика, емоції, душа, «грустний» текст, інтроверт.

Vitalya Papish

PSYCHOLINGUISTIC PECULIARITIES OF I. CHENDEY'S ARTISTIC LANGUAGE

Summary. In the article psychoanalytic interpretation of well-known Transcarpathian writer I. Chendey's art language on the subject of identification in it the collective and individual subconscious psychological content is done.

Key words: psycholinguistics, linguistic expression of absorption of emotions, “sad” text introvert.

Папіш Віталія Андріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови УжНУ.